

В. Л. Скуратівський

Міме́зис

МІМЕ́ЗИС (від грец. *mímēsis* – наслідування) – одне з фундаментальних понять естетичної теорії, що тлумачить художню діяльність людини як наслідування нею природи, як відтворення її предметності, процесуальності у знаках різних видів мистецтва. Ін. назва – теорія наслідування. Від М. слід відрізняти літ. наслідування, що часто призводить до епігонства. Поняття «М.» у всій своїй смисл. повноті вперше постало у філософії давньогрец. мислителя Аристотеля саме як фундам. принцип худож. творчості та основа будь-якого мист. жесту, що відтворює певні явища довколиш. світу, «наслідує» його. Термін «М.» зазнав безліч інтерпретацій, зберігши загалом значення, надане йому Аристотелем: мистецтво – саме наслідування, особливе міметичне дзеркало конкрет. явищ і проявів світ. речовини. Подальший розвій худож. культури всіх напрямів та істор. часів підтвердив відповідні тези давньогрец. мистецтва: саме навколишня дійсність у всьому її неозорому феноменолог. багатстві і є первин. змістом мистецтва, його своєрід. алфавітом і словником. Митці при цьому віддають ті чи ін. елементи світу відповідно до влас. світогляд. «оптики» – чи гранично індивідуалізованої, суб'єктивно-особистісної, що особливо виразно постає в худож. культурі Нового часу, чи «упокореної» певною міфологією (т. зв. досучасне мистецтво давнини – Середньовіччя, і, зрештою, недавньої доби – засилля т. зв. норматив. поетик типу класицизму та їх пародій. відгомону в офіц. мистецтві тоталітар. режимів). Але за всіх обставин, у всі епохи худож. творчості її базисом була саме дійсність – фіз. або світоглядна, людська чи позалюдська, поцейбічна чи уявно потойбічна, «трансцендентна» – зі складових якої митець і будує свій худож. світ. Отже, М. (якщо його розуміти не догматично) означає «наслідування» мистецтвом нашого світу у всьому його діапазоні від наочно-матеріального, підкреслено фізичного до сфантазованого автор. уявою, і матеріального, створеного колективною чи індивідуал. міфологією. Таке тлумачення М. дозволяє віднайти не лише буттєве підґрунтя худож. культури як особливого, перетвореного дзеркала нашого світу, а й простежити ритміку, періодичність у царині самого поступу, розвою худож. культури світу (скажімо, світ. письменства, світ. історії образотвор. мистецтв, культури, що в режимі саме цієї періодичності «наслідує» то підкреслено фіз., чуттєву реальність, то її «ідеал.» утворення, міфол. перетворення, аж до суб'єктивних). Таке бачення худож. культури, успадков. від геніал. інтелектуал. ініціатив Аристотеля, дозволяє, зрештою, вибудувати загалом об'єктивну її ретроспективу – від

найдавніших часів до сучасності. Так само поняття «М.» може прояснити певні особливості муз. культури, що дистанціювалася від «наслідування» звук. реальності, з якої вона колись постала, чи, навпаки, досягнути значення кінематографа («рухомого зображення» фіз. реальності) – ці 2 антагоніст. полюси сучас. культури, об'єднані саме взаємосуперечливою інтерпретацією категорії «наслідування» як художньої. Водночас у 20 ст. тривало теоретизування довкола цієї категорії (рос. філософ О. Лосєв, нім. історик роман. літ-р Е. Ауєрбах).

Рекомендована література

1. Лосєв А. Ф. Очерки античного символизма и мифологии. Москва, 1930;
2. E. Auerbach. *Mimesis: Dargestellte Wirklichkeit in der abendländischen Literatur*. Bern; München, 1964;
3. Скуратівський В. Екранні мистецтва у соціокультурних процесах ХХ століття. К., 1997. Ч. 1–2.

Бібліографічний опис:

Міме́зис / В. Л. Скуратівський // *Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-67688>*

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).